

تغییر تمرکز به فساد و محیط تجاری برای دسترسی یافتن به سرمایه گذاری خارجی

هیاتهای تجاری کماکان از راه می رسند و برای انجام معاملات هنگفت اقتصادی با همتایان خود دست می دهند اما عمل مهمی انجام نشده. با وجود اقدامات مهمی که صورت گرفته بانکهای غربی و سرمایه گذاران بزرگ هنوز بسیار محتاط هستند. برجام به تنهایی قادر به بازکردن قفل سرمایه های خارجی نیست. اما به تدریج مشخص شده که مسائلی چون وضعیت معاملات تجاری و نحوه اجرای قوانین و فساد لجام گسیخته از بهبودی یافتن اقتصاد ایران در دوران پسا تحریم جلوگیری می کند.

جامعه تجار در ایران از این که قراردادهای بسیاری که با شرکای بین المللی منعقد شده اند باعث تحرکی نشده سرخورده می شود. در دو ماه گذشته تهران از نخست وزیران هند و ایتالیا و روسای جمهور کره جنوبی و آفریقای جنوبی استقبال کرده. در ماه اخیر اعضای یک هیات سیصد نفره آلمانی با همتایان ایرانی خود - که نمایندگی تمامی بخشهای اقتصادی از صنایع سنگین گرفته تا بهداشت و صنایع خودرو و انرژی را بر عهده داشتند - دیدار کردند. اما سرمایه گذاران کماکان با موانع مهمی مواجه هستند و نمی توانند قراردادهای هنگفتی را که با شرط و شروطی منعقد شده اند به اجرا درآورند.

با وجود تلاشهای که به نحو گستره به اطلاع عموم رسیده برای حمایت از تعامل با ایران - منجمله توسط وزیر امور خارجه ایالات متحده آمریکا جان کری - انجام شده بانکهای ایالات متحده آمریکا و اروپا هنوز بسیار محتاط هستند. برخی از صاحب نظران اظهار داشته اند که برخی از افراد از این که قدم اول را بردارند اکراه دارند اما انتظار دارند که به محض آن که معامله هنگفت اول انجام شد خیزشی صورت گیرد. اما منابع ما اظهار داشته اند که نگرانیهای بانکهای بزرگ غربی واقعی است و احتمالاً بر طرف نخواهد شد. بانکها هنوز باید در اطراف تحریمهای ایالات متحده آمریکا مانور دهند و هنوز برای آنها این نگرانی وجود دارد که به طور غیر عمدی و از نظر برخی از مقامات با خطر کمک به پولشویی و دخالت داشتن در جرائم

مالی و حتی پرداخت هزینه تروریسم مواجه باشند. بنا براین محیط انجام معاملات برای بانکها هنوز بسیار غیر شفاف و پیچیده می باشد .

برجام به تنهایی قادر به بازکردن قفل سرمایه گذاری بین المللی نیست. به تدریج بیشتر مشخص می شود که مسائلی چون فساد و خصوصی سازی و کیفیت محیط تجاری بر انتقال سرمایه تاثیر گذار خواهند بود. شاخص تصور مردم از فساد که توسط موسسه ترنسپرنسی اینترنشنال تهیه شده در سال ۲۰۱۵ جمهوری اسلامی را در رتبه ۱۳۰ قرار داد و این رتبه در دوره ریاست روحانی بهتر نشده (نمودار دوم را ببینید). در دهه گذشته وضعیت بسیار بدتر شد چرا که کانالهای تجاری غیر شفاف که تحت کنترل نبودند به دلیل فشار تحریمها افزایش یافت و مدتها طول می کشد تا وضعیت به حالت عادی بازگردد. اعتبار دولت در این است که اقدامات بسیاری را انجام می دهد. ساختارهای اداری برای مبارزه با فساد دارند غیر متمرکز می شوند تا بتوانند بهتر در سطح استانها به کار خود ادامه دهند. بانکها هم سخت گیریها و نظارت خود بر ارائه وامها را افزایش داده اند. بانک مرکزی دارد به شرایط لازم برای تک نرخی نمودن نرخ ارز در ایران - که یکی از عوامل وقوع جرائم مالی بوده - نزدیک می شود. اما گزارشهای منابع تجاری ما بارها و بارها نشان می دهند که غیر شفاف بودن وضعیت مالکیت شرکتها و عدم اطمینان به اجرای قوانین عوامل اصلی خوددارنده ایشان می باشند .

بورس تهران مانند آینه ای است که احساسات تجار را منعکس می کند. اما بورس تهران اخیرا سقوط کرد. در ماههای بعد از عملی شدن برجام شاخص این بورس بسیار قوی بود و مرتبا در حال رشد بود. این به دلیل انتظار عمومی مبنی بر بهتر شدن وضعیت بود. اما به نظر می رسد که این خوشبینی کاهش یافته. از اول ماه آوریل ۲۰۱۶ شاخص بورس تهران تدپیکس برای تمام سهام ده در صد کاهش یافته و بسیاری از بخشها مانند خودرو سازی و نفت و معادن ضرر کرده اند (نمودار سوم را ببینید).

اما خبر خوب این است که وضعیت صنعت نفت ایران دارد بهتر می شود و سطح تولید دارد به دوران پیش از تحریم می رسد. وزیر نفت ایران به مجلس گزارش داد که سطح تولید از ۲,۷ میلیون بشکه در روز در پنج ماه اول سال ۱۳۹۲ (سالی که از ۲۱ مارس ۲۰۱۳ شروع شد) به ۳,۸ میلیون بشکه در روز در حال حاضر رسیده. صادرات هم از ۹۷۰ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۲ به تقریبا دو میلیون بشکه در روز افزایش پیدا کرده. صادرات پتروشیمی از ۱۲,۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به ۱۸,۸ میلیون تن افزایش پیدا کرده. اخیرا شرکت ملی نفت ایران اعلام کرد که با شرکتهای یونانی و اسپانیایی و ایتالیایی و سوئیسی و فرانسوی و روسی قراردادهایی برای فروش ۶۰۰ تا ۷۰۰ هزار بشکه نفت در روز امضا کرده و گزارشها حاکی از آن است که ۸۰

درصد این قراردادها به اجرا در آمده اند. در این میان آمارهای دریافتی حاکی از آن است که میزان واردات نفت خام کره جنوبی از ایران ۶۷ درصد افزایش پیدا کرده و در ماه آوریل میانگین صادرات ۲۱۱ هزار بشکه در روز بود. آژانس خبرگزاری رویترز گزارش داد که ایران نفت خام سنگینتر به آسیا می فروشد و بیشترین میزان تخفیفها را از سال ۲۰۰۷-۲۰۰۸ نسبت به قیمتهای عربستان سعودی و عراق داده تا از این راه بتواند سهم خود در بازار را دوباره به دست آورد.

رئیس بانک مرکزی پیشبینی می کند که برای اولین بار در بیست و پنج سال اخیر نرخ تورم در تابستان امسال تک عددی خواهد شد و وی همچنین قصد دارد تا ارز را تک نرخی کند. نرخ پائین و با ثبات تورم و بهبودی انطباق مالی و برقراری مکاتبات بانکی و روابط بین المللی به معنی آن است که بالاخره شرایط لازم برای از میان بردن فاصله میان نرخ دولتی تبادل ارز و نرخ تبادل ارز در بازار فراهم آمده. میانگین این فاصله ۴۹۰۰ دلار در سال ۲۰۱۵ بود و امسال میانگین این نرخ با پنج درصد سقوط به حدود ۴۷۰۰ دلار رسید. میزان نوسانات نیز بیش از یک سوم کاهش یافته (نمودار چهارم را ببینید). در این میان مرکز آمار ایران گزارش داده که تولید ناخالص داخلی یک درصد در سال ۱۳۹۴ افزایش یافت. تقریباً می توان گفت که تنها دلیل این افزایش قدرت بخش کشاورزی بود. نرخ رشد بخش غیر نفتی ۰,۹ درصد بود.

و بالاخره هند از یک قرارداد ۲۰۰ میلیون دلاری برای توسعه بندر چابهار در ساحل ایران در خلیج عمان پرده برداری نمود. این بندر عمیق و استراتژیک دریایی عنصر اصلی یک دالان نقل و انتقال می باشد که از خاک پاکستان دور می زند. در سال ۲۰۰۳ تحریمها باعث به تعلیق درآمدن قرارداد توسعه این بندر شد. در این میان اطاق بازرگانی ایران خبر داد که همتهای ترک آن قصد دارند تا یک پارک صنعتی مخصوص به ارزش ۱۰ میلیارد دلار در ایران بسازند. بر طبق این قرارداد حداقل ۸۵ درصد از نیروی کاری آن باید ملیت ایرانی داشته باشد.

